2023 ఐఎన్ ఎస్ సి 991

ప్రచురణార్హమైన

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము

సివిల్ ప్రారంభిక అధికార పరిధి

రిట్ పిటిషన్ (సి) నం. 699 / 2016

అశ్వినీ కుమార్ ఉపాధ్యాయ్ ... పిటిషనర్(లు)

వర్సెస్

యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా & అనదర్ ... ప్రతివాది(లు)

తీర్పు

డాక్టర్ ధనంజయ వై చంద్రచూడ్, ప్రధాన న్యాయమూర్తి

1. భారత రాజ్యాంగంలోని అధికరణ 32 కింద ఈ రిట్ పిటిషన్ ప్రజా ప్రయోజన స్వభావంతో, రెండు విభిన్న ఉపశమనాలను కోరుతుంది. మొదటి అభ్యర్థన *పార్లమెంటు మరియు శాసనసభలకు ఎన్నికైన సభ్యులపై క్రిమినల్ కేసులను త్వరితగతిన పరిష్కరించడానికి* సంబంధించినది.[1] రెండవ అభ్యర్థన ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951 లోని సెక్షన్ 8 యొక్క రాజ్యాంగ చెల్లుబాటుకు సంబంధించినది. ఈ ఉత్తర్వు ద్వారా, ప్రస్తావించిన కేసుల సత్వర పరిష్కారానికి కొన్ని మార్గదర్శకాలను రూపొందించిన తరువాత మొదటి అభ్యర్థనకు సంబంధించి ఈ రిట్ పిటిషన్ను పరిష్కరిస్తాము. ఈ కేసుల పురోగతిని ఎప్పటికప్పుడు సమీక్షించడానికి మరియు పర్యవేక్షించడానికి ప్రత్యేక ధర్మాసనాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని సంబంధిత హైకోర్టుల గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తులను మేము అభ్యర్థించాము.

2. మార్గదర్శకాలను స్పష్టం చేయడానికి మరియు రిట్ పిటిషన్ను తగిన ఆదేశాలతో పరిష్కరించడానికి ముందు ఈ కోర్టు ఎప్పటికప్పుడు జారీ చేసిన ఆదేశాలు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల అఫిడవిట్లు మరియు అమికస్ తన వ్రాతపూర్వక సమర్పణలలో విశ్లేషించిన హైకోర్టుల నివేదికల గురించి క్లుప్తంగా ప్రస్తావించడం అవసరం.

[1] ఇకపై 'ప్రస్తావించిన కేసులు' అని సూచిస్తారు.

కేంద్ర ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మరియు హైకోర్టులకు నోటీసులు జారీ చేయడంతో ఈ కార్యవ్యవహారాలు ప్రారంభమయ్యాయి. తరువాతి దశలో, ఈ కోర్టు గౌరవ సీనియర్ న్యాయవాది శ్రీ విజయ్ హన్సారియాను అమికస్ క్యూరీగా నియమించింది. ఆయన అమూల్యమైన సహకారానికి మరియు సహాయానికి మేము కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాము.

3. వాస్తవానికి పార్లమెంటు మరియు శాసనసభలకు ఎన్నికైన సభ్యులపై క్రిమినల్ కేసులను త్వరితగతిన పరిష్కరించాల్సిన అవసరాన్ని పరిశీలించిన మొదటి కేసు ఇది కాదు. ***పబ్లిక్ ఇంట్రెస్ట్ ఫౌండేషన్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా***[2], కేసులో ఈ కోర్టు ఇలా పేర్కొంది:

> *"10. తదనుగుణంగా, ఆర్ పి చట్టంలోని సెక్షన్లు 8(1), 8(2) మరియు 8(3)లో పేర్కొన్న నేరాలకు సంబంధించి వర్తమాన ఎంపీలు మరియు ఎంఎల్ఎ లపై అభియోగాలు మోపిన తేదీ నుంచి వీలైనంత త్వరగా మరియు త్వరితగతిన విచారణ పూర్తి చేయాలని, ఏ సందర్భంలోనూ అభియోగాలు రూపొందించిన తేదీ నుంచి ఏడాదిలోపు విచారణ పూర్తి చేయాలని ఆదేశిస్తున్నాం. అటువంటి కేసులలో వీలైనంత వరకు, విచారణ రోజువారీ ప్రాతిపదికన నిర్వహించాలి. కొన్ని అసాధారణ పరిస్థితుల వల్ల సంబంధిత కోర్టు అభియోగాలు నమోదు చేసిన తేదీ నుండి ఒక సంవత్సరం లోపల విచారణను ముగించలేకపోతే, అటువంటి కోర్టు పైన పేర్కొన్న కాలపరిమితికి కట్టుబడి ఉండకపోవడానికి మరియు విచారణ ముగింపులో జాప్యానికి ప్రత్యేక కారణాలను సూచిస్తూ సంబంధిత హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తికి నివేదికను సమర్పించాలి. అటువంటి పరిస్థితిలో, ప్రధాన న్యాయమూర్తి విచారణ ముగింపుకు సమయాన్ని పొడిగిస్తూ సంబంధిత కోర్టుకు తగిన ఆదేశాలు జారీ చేయవచ్చు."*

4. ప్రారంభ దశలో, ఈ కార్యవ్యవహారాలు వ్యతిరేక స్వభావం కలిగినవి కావని, ప్రస్తావించిన కేసుల సత్వర విచారణ మరియు పరిష్కారం కోసం ప్రత్యేక కోర్టులను ఏర్పాటు చేయడానికి కేంద్రం విముఖత చూపదని గౌరవ అదనపు సొలిసిటర్ జనరల్ యొక్క వాంగ్మూలాన్ని ఈ కోర్టు నమోదు చేసింది. తేదీ 01.11.2017 నాటి ఉత్తర్వు ద్వారా,

[2] (2015) 11 ఎస్ సి సి 433

ప్రత్యేక కోర్టుల ఏర్పాటు చేయాలనే ఆలోచనకు మరియు దాని అమలులో ఇమిడి ఉన్న ఆర్థిక చిక్కుల గురించి ప్రతిస్పందించాలని ఈ కోర్టు కేంద్రం, రాష్ట్రాలు మరియు హైకోర్టులకు పిలుపునిచ్చింది.

5. అవసరమైన సమాచారాన్ని సేకరించిన తరువాత, కేంద్రం ఒక అఫిడవిట్ ను దాఖలు చేసింది, తేదీ 14.12.2017 నాటి ఉత్తర్వును బట్టి స్పష్టమవుతోంది, బహుళ రాష్ట్రాలపై అధికార పరిధిని కలిగి ఉన్న పన్నెండు ప్రత్యేక కోర్టులను ఏర్పాటు చేయడాన్ని పరిశీలించింది. అదే ఉత్తర్వు ద్వారా, ప్రస్తావించిన కేసులను గుర్తించి, ఏర్పాటు చేయాల్సిన ప్రత్యేక కోర్టులకు బదిలీ చేయాలని హైకోర్టులను కోరారు. ఈ పన్నెండు ప్రత్యేక కోర్టుల నిర్వహణకు సుమారు రూ.7.80 కోట్లు అంచనా వ్యయాన్ని భరించాలని కేంద్రాన్ని ఆదేశించారు.

6. అయితే, పైన పేర్కొన్న నిర్ణయం విధానపరమైన మరియు ఆర్థిక చిక్కులను కలిగి ఉన్నందున, చాలా చర్చల తరువాత, ఈ న్యాయస్థానం ఈ విషయాన్ని పునఃపరిశీలించింది మరియు *అమికస్* సూచనను అంగీకరించింది. అంటే, ప్రత్యేక కోర్టులను ఏర్పాటు చేయడానికి బదులుగా ప్రతి జిల్లాలో సెషన్స్ మరియు మేజిస్ట్రేట్ స్థాయిలో ఒక నిర్దిష్ట కోర్టును గుర్తించి ప్రస్తావించిన కేసులకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడిన విచారణ కోసం కేటాయించాలి. ఈ కొత్త సూచనపై స్పందించాలని కేంద్రం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మరియు హైకోర్టులను కోరారు.

7. 04.12.2018 న, ఈ విషయాన్ని పరిశీలించి, సరైనవి మరియు ప్రయోజనకరమైనవిగా భావించినన్ని సెషన్స్ మరియు మెజిస్టీరియల్ కోర్టులను తమ అధికార పరిధిలో ఏర్పాటు చేయాలని హైకోర్టులను ఆదేశించారు. అదే ఉత్తర్వు ద్వారా, వర్తమాన మరియు మాజీ ఎంపీలు / ఎంఎల్ఎ లపై మరణశిక్ష / జీవిత ఖైదు విధించదగిన కేసులను ప్రాధాన్యత క్రమంలో చేపట్టాలని, ఆ తర్వాత 5 సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ జైలు శిక్ష విధించదగిన కేసులను చేపట్టాలని కూడా ఆదేశించారు. ఆ తర్వాత వర్తమాన ఎంపీలు / ఎంఎల్ఎ లపై అన్ని ఇతర క్రిమినల్ కేసులు, ఆ తర్వాత మాజీ ఎంపీలు / ఎంఎల్ఎ లపై ఇలాంటి కేసులు చేపట్టాలి.

నిర్ధిష్ట కోర్టులు రోజువారీ ప్రాతిపదికన ప్రస్తావించిన కేసులను స్వీకరించి విచారించాలని ఈ ఉత్తర్వు సూచించింది.

8. 05.03.2020 న, (i) కేసులో ప్రమేయం ఉన్న ఎంపి / ఎంఎల్ఎ, (ii) వర్తమాన లేదా మాజీ నా, (iii) ఎఫ్ఐఆర్ తేదీ, (iv) ఆరోపించబడిన నేరం, (v) ఛార్జిషీటు దాఖలు చేసిన తేదీ, (vi) అభియోగాలు రూపొందించిన తేదీ, (vii) ప్రస్తుత స్థితి, (viii) హైకోర్టు ద్వారా విచారణపై స్టే, ఏదైనా ఉంటే (9) విచారణ పూర్తయ్యే అపేక్షిత సమయం, (x) కోర్టు యొక్క పేరు మరియు (xi) కేసు దాఖలైన జిల్లా, గురించి సమాచారాన్ని అందించాలని హైకోర్టులను ఆదేశించారు. హైకోర్టుల నుంచి అందిన ప్రాథమిక సమాచారం కేవలం ఐపిసి నేరాలకు సంబంధించినది మాత్రమే. ప్రస్తావించిన కేసులపై సమగ్ర అవగాహన కలిగి ఉండటానికి, తేదీ 10.09.2020 నాటి ఉత్తర్వు ద్వారా ఈ కోర్టు ప్రత్యేక చట్టాల కింద ఎంపీలు, ఎంఎల్ఎ లపై విచారణ గురించి సమాచారం కోరింది. హైకోర్టులు ఆ సమాచారాన్ని క్రోడీకరించి తమ నివేదికలను అఫిడవిట్ల రూపంలో మాకు సమర్పించాయి.

9. పైన పేర్కొన్న సమాచారం ఆధారంగా, నిర్ధిష్ట కోర్టులను గుర్తించడానికి మార్గదర్శకాల స్వభావం, అటువంటి కోర్టుల సంఖ్య, అవి అవలంబించాల్సిన మరియు అనుసరించాల్సిన విధానం మరియు ఆచరణ, సాక్షుల రక్షణ మొదలైనవాటిలో ఒక సమగ్ర శిష్టాచార నియమావళిని గౌరవ *అమికస్* తయారు చేశారు. వీటిని ఈ కోర్టు 10.09.2020 నాటి ఉత్తర్వులో గుర్తించింది మరియు సులభమైన సూచన కోసం అవి క్రింద పునరుత్పత్తి చేయబడ్డాయి:

(i) ఎంపీలు/ఎంఎల్ఎ ల కోసం ప్రతి జిల్లాలో ప్రత్యేక కోర్టులు: –

ఎ. పెండింగ్ లో ఉన్న కేసుల సంఖ్య మరియు స్వభావాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకొని సంబంధిత హైకోర్టులు తగినవిగా, యుక్తముగా మరియు సముచితమైనవిగా భావించే విధంగా మాజీ మరియు వర్తమాన శాసనసభ్యులకు సంబంధించిన క్రిమినల్ కేసులను అనేక సెషన్స్ కోర్టులు మరియు మెజిస్టీరియల్ కోర్టులకు అప్పగించాలని/కేటాయించాలని ప్రతి హైకోర్టును ఆదేశించవచ్చు. ఆదేశాలు వెలువడిన నాలుగు వారాల్లోగా హైకోర్టులు ఇటువంటి నిర్ణయాలు తీసుకోవచ్చు.

బి. సిఫారసు అందిన రెండు వారాల్లోగా హైకోర్టు సిఫారసు అనుగుణంగా రాష్ట్ర

ప్రభుత్వాలు అవసరమైన నోటిఫికేషన్ జారీ చేస్తాయి.

సి. కేసు రికార్డులను త్వరితగతిన ప్రత్యేక కోర్టులకు బదిలీ చేయాలి.

(ii) అనుసరణ నిర్దేశాలు: –

ఎ. ప్రత్యేక కోర్టులు ఈ క్రింది క్రమంలో కేసుల విచారణకు ప్రాధాన్యత ఇస్తాయి: –

i. మరణశిక్ష / జీవిత ఖైదుతో శిక్షార్హమైన నేరాలు;

ii. 7 సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ జైలు శిక్ష విధించగల నేరాలు;

iii. ఇతర నేరాలు.

బి. మాజీ శాసనసభ్యుల కంటే వర్తమాన శాసనసభ్యులకు సంబంధించిన కేసులకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.

సి. ప్రత్యేక కోర్టులు విచారిస్తున్న కేసులకు సంబంధించి నివేదికను సమర్పించడంలో ఫోరెన్సిక్ ల్యాబొరేటరీలు ప్రాధాన్యత ఇస్తాయి, పెండింగ్‌లో ఉన్న అన్నీ నివేదికలను ఒక నెల లోపు సమర్పిస్తాయి.

డి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు/కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు సంబంధిత జిల్లాలోని జిల్లా మరియు సెషన్స్ జడ్జితో సంప్రదించి ప్రత్యేక కోర్టులలో కేసులను ప్రాసిక్యూట్ చేయడానికి కనీసం ఇద్దరు ప్రత్యేక పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్లను నియమిస్తాయి/నిర్దేశించుతాయి.

ఇ. అరుదైన మరియు అసాధారణ పరిస్థితులలో, నమోదు చేయవలసిన కారణాల కోసం తప్ప వాయిదాలు ఇవ్వరాదు.

ఎఫ్. సంబంధిత జిల్లాల సూపరింటెండెంట్ ఆఫ్ పోలీసు నిర్ణీత తేదీలలో నిందితులను సంబంధిత కోర్టుల ముందు హాజరుపరచడానికి మరియు కోర్టులు జారీ చేసిన ఎన్ బి డబ్ల్యులను అమలు చేయడానికి బాధ్యత వహించాలి.

జి. సంబంధిత పోలీస్ స్టేషన్ యొక్క ఎస్ హెచ్ ఓ సాక్షులకు సమన్లు జారీ చేయడానికి మరియు వారు కోర్టులో హాజరు కావడానికి మరియు వాంగ్మూలం ఇవ్వడం వంటి వాటికి వ్యక్తిగతంగా బాధ్యత వహిస్తారు.

హెచ్. సాక్షులను విచారించడానికి, నిందితులను హాజరుపరచడానికి సాధ్యమైనంత వరకు కోర్టులు వీడియో కాన్ఫరెన్సింగ్ సాంకేతికతను ఉపయోగిస్తాయి.

(iii) స్టే కింద ఉన్న కేసులు: –

ఎ. ఏషియన్ రీసర్ఫేసింగ్ ఆఫ్ రోడ్ ఏజెన్సీ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ సిబిఐ, 2018 (16) ఎస్ సి సి 299 కేసులో ఈ గౌరవనీయ కోర్టు ఈ క్రింది విధంగా నిర్ణయించింది: –

"ఒకవేళ స్టే మంజూరు చేయబడితే, అది సాధారణంగా బేషరతుగా లేదా నిరవధిక వ్యవధిగా ఉండకూడదు. ఈ విషయంలో కోర్టు చివరకు యోగ్యత కనుగొనకపోతే, మరొక పక్షం నష్టం మరియు అన్యాయాన్ని ఎదుర్కొంటే, ఎవరికి అనుకూలంగా స్టే చేయబడిందో ఆ పక్షమే జవాబుదారీగా ఉండేలా తగిన షరతులు విధించవచ్చు. క్రిమినల్ కేసులలో సత్వర న్యాయం కోసం శాసన విధానం మరియు అధికరణ 21 యొక్క ఆదేశాన్ని అమలు చేయడానికి, స్టే మంజూరు చేయబడితే, కేసును రోజువారీగా విచారణ చేపట్టి రెండు–మూడు నెలల్లోపు ముగించాలి. ఈ కేసు ఎక్కువ కాలం పెండింగ్ లో ఉన్న చోట ఆరు నెలల గడువు ముగిసిన తర్వాత స్టే ఉత్తర్వులు రద్దవుతాయి,

ట్రయల్ కోర్టు ద్వారా విచారణను అంతిమంగా పరిష్కరించడం కంటే స్టేను కొనసాగించడానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాల్సిన అసాధారణ పరిస్థితిని తెలిపే సకారణ ఉత్తర్వు ద్వారా పొడిగింపు మంజూరు చేయకపోతే. ఇటువంటి ట్రయల్స్ ఒకటి నుండి రెండు సంవత్సరాలలో పూర్తవుతాయని భావిస్తున్నందున ఈ కాలపరిమితిని నిర్ణయిస్తున్నారు.

పైన పేర్కొన్న కేసులో నిర్దేశించిన చట్టాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని, కారణాలను నమోదు చేయడం ద్వారా స్టే ను పొడిగిస్తూ తాజా ఉత్తర్వు జారీ చేయకపోతే హైకోర్టు ఇచ్చిన స్టే ఉన్నప్పటికీ ట్రయల్ కోర్టులు విచారణను కొనసాగిస్తాయి.

బి. ప్రత్యామ్నాయంగా ఎంపీలు, ఎమ్మెల్యేలకు సంబంధించిన అటువంటి కేసులను అత్యవసరంగా లిస్టింగ్ చేయడానికి తగిన ఆదేశాల కోసం గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తి ముందు ఉంచాలని రిజిస్ట్రార్ జనరల్లను ఆదేశించవచ్చు.

(iv) సాక్షుల రక్షణ: –

ఎ. హాననీయమైన సాక్షుల మరియు క్రిమినల్ విచారణను ఎదుర్కొంటున్న శాసనసభ్యుల ప్రభావాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని అటువంటి అన్ని కేసులలో సాక్షుల రక్షణ అవసరం. మహేందర్ చావ్లా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, 2018 (16) ఎస్ సి సి 299 కేసులో ఈ గౌరవనీయ న్యాయస్థానం "సాక్షి రక్షణ పథకం, 2018"ను రూపొందించింది మరియు పార్లమెంటు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభలు తగిన చట్టాన్ని రూపొందించే వరకు అన్ని రాష్ట్రాలకు దానిని వర్తింపజేసింది.

బి. సంబంధిత సాక్షులు ఎటువంటి దరఖాస్తు లేకుండా, సాక్షులందరికీ పైన పేర్కొన్న పథకం కింద రక్షణ కల్పించడాన్ని ట్రయల్ కోర్టులు పరిశీలిస్తాయి.

(v) హైకోర్టుల పర్యవేక్షణ

ఎ. రాష్ట్రంలో పెండింగ్లో ఉన్న కేసుల పురోగతిని పర్యవేక్షించడానికి మరియు ఈ గౌరవనీయ న్యాయస్థానం ఆదేశాలను పాటించేలా చూడటానికి ప్రతి హైకోర్టు "ఇన్ రీ: ఎంపీలు/ఎంఎల్ఎ ల కోసం ప్రత్యేక కోర్టులు" అనే శీర్షికతో ఒక సుమోటో కేసును నమోదు చేయాలి.

బి. అలా నమోదు చేయబడిన రిట్ పిటిషన్ను ప్రధాన న్యాయమూర్తి ఏర్పాటు చేసిన హైకోర్టు డివిజన్ బెంచ్ విచారిస్తుంది.

సి. ఒక సీనియర్ న్యాయవాదిని అమికస్ క్యూరీగా నియమిస్తారు.

డి. రాష్ట్రం తరపున అడ్వకేట్ జనరల్ లేదా అదనపు అడ్వొకేట్ జనరల్ ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు.

ఈ. అవసరమైనప్పుడు అవసరమైన సమాచారాన్ని అందించడానికి ఇన్స్పెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ పోలీస్ కంటే తక్కువ స్థాయి కాని సీనియర్ పోలీసు అధికారి ప్రతి విచారణలో కోర్టుకు హాజరు కావాలి.

ఎఫ్. ప్రతి ప్రత్యేక కోర్టు నెలవారీ స్టేటస్ రిపోర్టును హైకోర్టుకు పంపుతుందని మరియు దానిని పరిశీలించిన హైకోర్టు కేసుల సత్వర పరిష్కారానికి అవసరమైన ఆదేశాలు జారీ చేస్తుంది.

జి. ఈ కేసును హైకోర్టు అవసరమైన వ్యవధిలో విచారించాలి. అయితే, కనీసం మూడు నెలలకు ఒకసారి."

10. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను విన్న తర్వాత, ప్రత్యేక కోర్టుల హేతుబద్ధీకరణకు కార్యాచరణ ప్రణాళికతో పాటు పైన పేర్కొన్న సూచనలపై సంబంధిత హైకోర్టుల ప్రధాన న్యాయమూర్తుల నుండి అభిప్రాయాన్ని కోరాం[3]. ఇది ఒక ముఖ్యమైన ఉత్తర్వు కాబట్టి, సంబంధిత భాగం ఇక్కడ సంగ్రహించబడింది;

> *"16. ప్రత్యేక కోర్టుల సంఖ్యను పెంచడానికి మరియు పెండింగ్లో ఉన్న క్రిమినల్ కేసులను హేతుబద్ధీకరించడానికి సంబంధించి, దానికి సంబంధించి ఏదైనా నిర్దిష్ట ఆదేశాలను జారీ చేయడానికి ముందు, ఈ క్రింది అంశాలకు సంబంధించి అవసరమైన ప్రత్యేక కోర్టుల సంఖ్యను హేతుబద్ధీకరించడానికి కార్యాచరణ ప్రణాళికను రూపొందించి సమర్పించాలని ప్రతి హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తిని ఆదేశించడం సముచితంగా ఉంటుందని మేము భావిస్తున్నాము:*
>
> ఎ. *ప్రతి జిల్లాలో పెండింగ్లో ఉన్న మొత్తం కేసుల సంఖ్య*
> బి. *అవసరమైన దామాషా ప్రత్యేక కోర్టుల సంఖ్య*
> సి. *ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్న కోర్టుల సంఖ్య*
> డి. *న్యాయమూర్తుల సంఖ్య మరియు కేసుల యొక్క విషయ వర్గాలు*
> ఇ. *నిర్దేశించవలసిన న్యాయమూర్తుల పదవీకాలం*
> ఎఫ్. *ప్రతి జడ్జికి కేటాయించాల్సిన కేసుల సంఖ్య*
> జి. *కేసుల పరిష్కారానికి ఆశించిన సమయం*
> హెచ్. *నిర్దేశించవలసిన కోర్టుల యొక్క దూరం*
> ఐ. *తగినంత మౌలిక సదుపాయాల కల్పన.*
>
> *17. గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తులు కార్యాచరణ ప్రణాళికను తయారు చేసేటప్పుడు, ఇప్పటికే విచారణలు వేగంగా జరుగుతున్నట్లయితే, దానిని వేరే కోర్టుకు బదిలీ చేయడం అవసరమా మరియు సముచితమైనదా అని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.*
>
> *18. హైకోర్టుల గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తులు ఈ విచారణల పురోగతిని పర్యవేక్షించడానికి తమతో పాటు వారు నిర్దేశించిన వారితో కూడిన ప్రత్యేక ధర్మాసనాన్ని కూడా నియమిస్తారు.*
>
> *19. గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తులు 10.09.2020 నాటి మా ఉత్తర్వు మరియు ఈ ఉత్తర్వులో మేము సేకరించిన విధంగా అమికస్ యొక్క ఇతర సూచనలపై వారి అభిప్రాయాలను తెలియజేయాలని కూడా అభ్యర్థించబడ్డారు. శాసనసభ్యులపై పెండింగ్లో ఉన్న క్రిమినల్ కేసులను త్వరగా పరిష్కరించే ఉద్దేశ్యంతో అదనపు సూచనలు ఏవైనా ఉంటే మాకు పంపాలని కూడా వారు అభ్యర్థించబడ్డారు. హైకోర్టుల ప్రధాన న్యాయమూర్తుల అభిప్రాయాలు, సూచనలతో కూడిన కార్యాచరణ ప్రణాళికను వారంలోగా ఈ కోర్టు సెక్రటరీ జనరల్ కు పంపాలి. ఒక కాపీని ఈ-మెయిల్ ద్వారా అమికస్ క్యూరీకి కూడా పంపవచ్చు.*

3 16.09.2020 నాటి ఉత్తర్వు చూడండి.

> 20. *వర్తమాన/మాజీ శాసనసభ్యులు (ఎంపీలు మరియు ఎంఎల్ఎలు) సంబంధించిన పెండింగ్లో ఉన్న అన్ని క్రిమినల్ కేసులను, ముఖ్యంగా గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తి లేదా వారు నిర్దేశించిన వారితో కూడిన ప్రత్యేక ధర్మాసనం(నాలు) స్టే మంజూరు చేసిన కేసులను వెంటనే జాబితా చేయాలని అన్ని హైకోర్టుల ప్రధాన న్యాయమూర్తులను కోరుతున్నాం. జాబితా చేయబడిన తరువాత, ఏషియన్ రీసర్ఫేసింగ్ ఆఫ్ రోడ్ ఏజెన్సీ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ వర్సెస్ సిబిఐ, (2018) 16 ఎస్ సి సి 299 కేసులో ఈ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో పొందుపరిచిన స్టే మంజూరుకు సంబంధించిన సూత్రాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని మంజూరు చేసిన స్టే, ఏదైనా ఉంటే, కొనసాగించాలా వద్దా అని కోర్టు మొదట నిర్ణయించాలి. ఒకవేళ స్టే అవసరమని భావిస్తే, కోర్టు రోజువారీ ప్రాతిపదికన విచారణ జరిపి, అనవసరమైన వాయిదా లేకుండా, రెండు నెలల వ్యవధిలో త్వరితగతిన పరిష్కరించాలి. కోవిడ్ –19 పరిస్థితి ఈ ఆదేశాలను పాటించడానికి అడ్డంకి కాకూడదని చెప్పనవసరం లేదు, ఈ కేసులను వీడియో కాన్ఫరెన్స్ ద్వారా సౌకర్యవంతంగా విచారించవచ్చు."*

11. పైన పేర్కొన్న 16.09.2020 నాటి ఉత్తర్వులకు కొనసాగింపుగా, తదుపరి ఆదేశాలు జారీ చేయబడ్డాయి మరియు వీటికి సంబంధించిన సమాచారం కోరబడింది – (ఎ) అందుబాటులో ఉన్న మౌలిక సదుపాయాలు [4]; (బి) *మహేందర్ చావ్లా వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, (2019) 14 ఎస్ సి సి 615*[5] లో కల్పించిన విధంగా సాక్షుల రక్షణ పొడిగింపు; సి) సెక్షన్ 321 సిఆర్. పి. సి. కింద ప్రాసిక్యూషన్ ను ఉపసంహరించుకోవాలని ఆదేశాలు.[6]; మరియు (డి) న్యాయాధికారుల బదిలీలు [7]. అవసరమైన సమాచారాన్ని అఫిడవిట్ల ద్వారా అందించబడింది.

12. *పెండింగ్లో ఉన్న కేసుల ప్రస్తుత స్థితి:* రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో విస్తరించి ఉన్న వివిధ కోర్టులలో పెండింగ్లో ఉన్న ప్రస్తావించబడిన కేసుల సమగ్ర చిత్రాన్ని మాకు అందుబాటులో ఉంచారు. డిసెంబర్ 2018, డిసెంబర్ 2021 మరియు తాజాది నవంబర్ 2022 నాటికి ప్రతి రాష్ట్రం మరియు కేంద్ర పాలిత ప్రాంతంలో ఎంపీలు మరియు ఎంఎల్ఎలపై పెండింగ్లో ఉన్న కేసుల సంఖ్యను ఈ క్రింది పట్టిక రుజువు చేస్తుంది.

---

[4] తేదీ 06.10.2020 నాటి ఉత్తర్వులు.

[5] తేదీ 04.11.2020 నాటి ఉత్తర్వులు.

[6] తేదీ 10.08.2021 నాటి ఉత్తర్వులు.

[7] తేదీ 10.08.2021 నాటి ఉత్తర్వులను తరువాత 10.10.2021 మరియు 12.07.2023 నాటి ఉత్తర్వుల ద్వారా స్పష్టం చేయబడినది.

సీరియల్ నం.	రాష్ట్రం/కేంద్రపాలిత ప్రాంతం	2018 డిసెంబర్ లో కేసు	2021 డిసెంబర్ లో కేసులు	2022 నవంబర్ నాటికి కేసులు		
				మొత్తం కేసులు	5 సంవత్సరాల కంటే ఎక్కువ	ఒక్కో జడ్జి పై కేసు లోడ్
1	2	3	4	5	6	7
1.	ఆంధ్ర ప్రదేశ్	109	146	92	50	92
2.	అరుణాచల్ ప్రదేశ్	6	16	4	1	1 నుండి 4 మధ్య
3.	అస్సాం	38	69	75	33	0 నుండి 2.5 మధ్య
4.	బీహార్	304	571	546	381	సగటు 7.3
5.	చత్తీస్ ఘడ్	24	12	10	2	సగటు 1.1
6.	ఢిల్లీ	124	97	93	27	సగటు 16
7.	గోవా	15	12	19	5	2 నుండి 8 మధ్య
8.	గుజరాత్	119	33	28	11	1 నుండి 3 మధ్య
9.	హర్యానా	35	46	48	18	0 నుండి 2 మధ్య
10.	హిమాచల్ ప్రదేశ్	34	68	70	17	1 నుండి 19 మధ్య
11.	జార్ఖండ్	160	207	198	72	1 నుండి 37 మధ్య
12.	కర్ణాటక	161	150	221	61	13 నుండి 156 మధ్య
13.	కేరళ	312	401	384	22	0 నుండి 59 మధ్య
14.	మధ్య ప్రదేశ్	168	260	329	51	25 నుండి 210 మధ్య
15.	మహారాష్ట్ర	303	470	482	169	1 నుండి 31 మధ్య
16.	మణిపూర్	12	4	10	1	1 నుండి 4 మధ్య
17.	మేఘాలయ	3	5	4	4	1 నుండి 2 మధ్య
18.	మిజోరాం	4	1	0	0	వర్తించదు
19.	నాగాలాండ్	1	0	0	0	వర్తించదు

20.	ఒరిస్సా	331	360	454	323	0 నుండి 30 మధ్య
21.	పంజాబ్	34	74	91	16	0 నుండి 4 మధ్య
22.	రాజస్థాన్	46	56	57	21	1 నుండి 4 మధ్య
23.	సిక్కిం	0	0	0	0	0
24.	తమిళనాడు	321	328	260	60	1 నుండి 22 మధ్య
25.	తెలంగాణ	99	50	17	4	1 నుండి 16 మధ్య
26.	త్రిపుర	16	0	0	0	వర్తించదు
27.	ఉత్తర ప్రదేశ్	992	1339	1377	719	సగటు 9.31
28.	ఉత్తరాఖండ్	34	10	15	2	అందించలేదు
29.	పశ్చిమ బెంగాల్	269	136	244	23	0 నుండి 31 మధ్య
30.	అండమాన్ & నికోబార్ (యు.టి.)	0	0	0	0	వర్తించదు
31.	చండీగఢ్ (యు.టి.)	—	10	10	1	0 నుండి 5 మధ్య
32.	దాద్రా నగర్ హవేలీ (యు.టి.)	2	0	0	0	వర్తించదు
33.	జమ్మూ కాశ్మీర్ (యు.టి.)	12	7	6	6	అందించలేదు
34.	లడఖ్ (యు.టి.)	—	—	—	—	—
35.	లక్షద్వీప్ (యు.టి.)	—	—	—	—	—
36.	పుదుచ్చేరి (యు.టి.)	34	36	31	16	1 నుండి 12 మధ్య
మొత్తం		**4122**	**4974**	**5175**	**2116**	

13. *విశ్లేషణ:* పైన సూచించిన పట్టిక 2022 నవంబర్ నాటికి 5,175 విషయ కేసులు పెండింగ్లో ఉన్నాయని చూపిస్తుంది. వీటిలో, 5 సంవత్సరాలకు పైగా పెండింగ్లో ఉన్న కేసులు 2,116 ఉన్నాయి, ఇది అటువంటి పెండెన్సీలలో 40% కి పైగా. ఇది చాలా పెద్ద సంఖ్య.

14. ఈ కేసులు మన రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యంపై ప్రత్యక్ష ప్రభావాన్ని చూపుతాయి. అందువల్ల ఈ కేసులను ప్రాధాన్యత క్రమంలో చేపట్టి త్వరితగతిన నిర్ణయించేలా చూడటానికి అన్ని ప్రయత్నాలు చేయాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం సమర్థవంతంగా మరియు ప్రభావవంతంగా పనిచేయాలంటే ఎంపి లేదా ఎంఎల్ఎ అయినా తమ రాజకీయ ప్రతినిధి నియోజకవర్గం యొక్క విశ్వాసం మరియు నమ్మకం అవసరం. అయితే, పైన పేర్కొన్న పట్టికలో సూచించిన గణాంకాలు మన రాజకీయ వ్యవస్థలో కనిపించినప్పుడు అటువంటి విశ్వాసాన్ని ఆశించడం కష్టం.

15. వాస్తవానికి ప్రస్తావించిన కేసులను త్వరితగతిన చేపట్టి, పరిష్కరించాల్సిన ఆవశ్యకతపై రెండు అభిప్రాయాలు లేవు. ప్రాసిక్యూషన్ లో పాల్గొన్న రాజకీయ ప్రతినిధి, అది ఎంపీ అయినా, ఎంఎల్ఎ అయినా కూడా ఈ కేసులను త్వరితగతిన పరిష్కరించాలని కోరుకుంటారనడంలో మా మనస్సులో ఎటువంటి సందేహం లేదు. అయితే, సమస్య వేరే చోట ఉంది. ఇది వ్యవస్థాగతంగా, బహుశా సంస్థాగతమైనదిగా అనిపిస్తుంది మరియు మనం అవలంబించిన ప్రతికూల వ్యాజ్య పద్ధతితో సహా అనేక అంశాలను దాని పరిధిలోకి తీసుకుంటుంది. అయినప్పటికీ, మనం అవలంబించే ఆచరణ మరియు విధానం యొక్క ప్రతి దశలోనూ సంస్కరణకు ఆస్కారం ఉంది. ఈ నేపథ్యంలోనే మేము గత ఏడేళ్లుగా ఈ కేసును నిశితంగా పరిశీలించి పర్యవేక్షిస్తున్నాం.

16. రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో పెండింగ్ కేసులపై అఖిల భారత డేటాను విశ్లేషించిన తరువాత, రాష్ట్రాల మధ్య మరియు ఒక రాష్ట్రంలోని జిల్లాల మధ్య కూడా గణనీయమైన అసమాన స్వభావాన్ని మేము మొదటగా గమనించాము. రాష్ట్రాల మధ్య మరియు రాష్ట్రాలలోని జిల్లాల మధ్య పెండింగ్లో ఉన్న కేసుల వాస్తవ సంఖ్యలో ఉన్న స్పష్టమైన వ్యత్యాసమే ఇందుకు నిదర్శనం. కేసులను నిర్ణయించడానికి న్యాయమూర్తుల లభ్యత, ప్రతి న్యాయమూర్తికి కేసు భారం, కేసులను నిర్ణయించే వేగం, భౌతిక మరియు సాంకేతిక మౌలిక సదుపాయాల స్థితి, ప్రాసిక్యూటర్ల లభ్యత మొదలైన వాటిలో కూడా వైవిధ్యాలు ఉన్నాయి.

మరొక అంశం కూడా ఉంది, మరియు ఇది డేటా సేకరణకు లోబడి ఉండకపోవచ్చు, కానీ ఈ కేసులను త్వరగా పరిష్కరించడానికి మన ప్రయత్నంపై ప్రత్యక్ష ప్రభావాన్ని చూపుతుంది. ప్రతి న్యాయస్థానంలో ప్రబలంగా ఉన్న ఆచరణ మరియు విధానం విభిన్నమైనది మరియు కొన్నిసార్లు లోతుగా పాతుకుపోతుంది. చారిత్రక, సాంస్కృతిక, ప్రాంతీయ లేదా భాషాపరమైన అనేక అంశాలు న్యాయస్థానంలో పని నైతికతను ప్రభావితం చేస్తాయి. ఇక్కడే బార్ యొక్క పాత్ర ముఖ్యమైనది, అందువల్ల, వారి భాగస్వామ్యం కీలకం అవుతుంది. బార్ మరియు బెంచ్ యొక్క విడదీయరాని సంబంధం మరియు పరస్పర ఆధారపడటాన్ని మనం గుర్తించిన తర్వాత, ఈ సమస్యలపై దృష్టి సారించి పరిష్కరించాల్సిన అవసరం వెలుగులోకి వస్తుంది. ఈ దశలో, మేము కేవలం ప్రస్తావించిన కేసులను సమర్థవంతంగా మరియు త్వరితగతిన పరిష్కరించడానికి ఖచ్చితమైన అంచనా వేసేటప్పుడు పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అంశాలను గుర్తించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము.

17. రికార్డులో అందుబాటులో ఉన్న డేటా మరియు సమాచారాన్ని విశ్లేషించిన తరువాత, రెండు నిర్ధారణలు వెలువడ్డాయి – మొదటిది, ప్రస్తావించిన కేసుల పరిష్కారంపై ప్రత్యక్ష ప్రభావాన్ని చూపే బహుళ అంశాలు ఉన్నాయి, మరియు రెండవది, ఈ కారకాలలో ప్రతిదానికి సంబంధించి రాష్ట్రం నుండి రాష్ట్రానికి మరియు జిల్లా నుండి జిల్లాకు గణనీయమైన వైవిధ్యం ఉంది. ఈ నిర్ధారణలు – పరిగణనల యొక్క బహుళత్వం మరియు రాష్ట్రం నుండి రాష్ట్రానికి మరియు జిల్లా నుండి జిల్లాకు మధ్య కూడా వాటి అసమానత, ఈ విషయ కేసులను త్వరగా పరిష్కరించడానికి మనం అవలంబించే నిర్ణయం లేదా చర్యపై ప్రత్యక్ష ప్రభావాన్ని చూపుతాయి.

18. 2017 నుంచి ఈ కార్యవ్యవహారాలను పర్యవేక్షిస్తున్నాముమ, హైకోర్టులు మా దృష్టికి తీసుకువచ్చిన డేటా మరియు సమాచారాన్ని పరిశీలించాము. మేము రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల తరపున దాఖలు చేసిన అఫిడవిట్లను కూడా చూశాము, ఇవి ప్రస్తావించించిన కేసులను త్వరగా పరిష్కరించడంలో సమాన ఆందోళన మరియు శ్రద్ధ చూపాయి. అధ్యయనం చేసిన గౌరవ *అమికస్* సహాయంతో, మేము దర్యాప్తు పూర్తి చేయడానికి, విచారణను సజావుగా

నిర్వహించడానికి, అడ్డంకులను తొలగించడానికి మరియు విషయ కేసులను వీలైనంత త్వరగా ముగించడానికి వీలు కల్పించే కొన్ని మార్గదర్శకాలను రూపొందించాము.

19. ఈ విషయాన్ని వివరంగా పరిశీలించిన తరువాత, అనేక అంశాలు ఉన్నాయని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము. వీటిలో ప్రతి ఒక్కటి ప్రస్తావించిన కేసులను త్వరగా పరిష్కరించడంపై ప్రభావం చూపుతాయి. ఇది, రాష్ట్రం నుండి రాష్ట్రానికి వాటి వ్యత్యాసంతో పాటు, ఈ కోర్టు ఈ విషయ కేసులను పరిష్కరించడానికి దేశవ్యాప్తంగా ఉన్న ట్రయల్ కోర్టులకు ఏకరీతి లేదా ప్రామాణిక మార్గదర్శకాలను రూపొందించడం కష్టతరం చేస్తుంది. హైకోర్టులు తమ పరిధిలో ఉన్న పరిస్థితులను వివరిస్తూ దాఖలు చేసిన అఫిడవిట్లను పరిశీలించాం. హైకోర్టులు న్యాయపరంగానూ, పరిపాలనా పరంగానూ ఈ అంశాలను పరిష్కరిస్తూ, ప్రతి జిల్లా కోర్టులలో ఉన్న స్థితికి జాగృతమై ఉన్నాయి. అధికరణ 227 ప్రకారం జిల్లా న్యాయవ్యవస్థపై పర్యవేక్షణ అధికారం హైకోర్టులకు అప్పగించబడింది.[8] విషయ కేసులను సమర్థవంతంగా పర్యవేక్షించడానికి అటువంటి పద్ధతిని రూపొందించడం లేదా తగిన చర్యను వర్తింపజేయడం హైకోర్టులకే వదిలేయడం సముచితమని మేము భావిస్తున్నాము.

20. ఈ విషయాన్ని వివరంగా పరిశీలించిన తరువాత, మేము ఈ విధంగా నిర్దేశిస్తాము:

(i) పార్లమెంటు మరియు శాసనసభల సభ్యులపై పెండింగ్లో ఉన్న క్రిమినల్ కేసుల సత్వర పరిష్కారాన్ని పర్యవేక్షించడానికి హైకోర్టుల ప్రధాన న్యాయమూర్తులు *"ఇన్ రీ: ఎంపీలు/ ఎంఎల్ఎల కోసం నిర్దేశిత కోర్టులు"* అనే శీర్షికతో సుమోటోగా కేసు నమోదు చేయాలి. సుమోటోగా ఈ కేసును గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తి నేతృత్వంలోని ప్రత్యేక ధర్మాసనం లేదా వారు కేటాయించిన ధర్మాసనం విచారించవచ్చు.

(ii) సుమోటోగా కేసును విచారించే ప్రత్యేక ధర్మాసనం అవసరమని భావించిన విధంగా ఈ కేసును

---

8 జిల్లా న్యాయవ్యవస్థను వర్ణించడానికి రాజ్యాంగం 'ఆధీన' అనే పదబంధాన్ని ఉపయోగించినప్పటికీ, దానిని అక్షరార్థంలో అర్థం చేసుకోలేము. వాస్తవానికి, ఆల్ *ఇండియా జడ్జీస్ అసోసియేషన్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా & అదర్స్,* 2023 ఎస్ సి సి

ఆన్ లైన్ ఎస్ సి 673, లో ఈ కోర్టు జిల్లా న్యాయవ్యవస్థ మన ప్రాథమిక స్వరూపంలో ఒక భాగం అని పేర్కొంది.

క్రమం తప్పకుండా జాబితా చేయవచ్చు. విషయ కేసులను త్వరితగతిన మరియు సమర్థవంతంగా పరిష్కరించడానికి అవసరమైన అటువంటి ఉత్తర్వులు మరియు/లేదా ఆదేశాలను హైకోర్టు జారీ చేయవచ్చు. కోర్టుకు సహాయం చేయడానికి అడ్వొకేట్ జనరల్ లేదా పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్ను కోరడాన్ని ప్రత్యేక ధర్మాసనం పరిశీలించవచ్చు.

(iii) సముచితమైనది మరియు ప్రభావవంతమైనదిగా పరిగణించబడే కోర్టు లేదా కోర్టులకు ప్రస్తావించిన కేసులను కేటాయించే బాధ్యతను ప్రధాన జిల్లా మరియు సెషన్స్ జడ్జి వహించాలని హైకోర్టు కోరవచ్చు. హైకోర్టు అవసరమని భావించే వ్యవధిలో నివేదికలను పంపమని ప్రధాన జిల్లా మరియు సెషన్స్ జడ్జిని కోరవచ్చు.

(iv) నిర్దేశిత న్యాయస్థానాలు ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి:

(i) మొదట ఎంపీలు & ఎంఎల్ఎ లపై మరణశిక్ష లేదా జీవిత ఖైదు విధించదగిన క్రిమినల్ కేసులకు, (ii) 5 సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ జైలు శిక్ష విధించదగిన కేసులకు, ఆపై (iii) ఇతర కేసులను విచారించాలి.

అరుదైన మరియు బలవంతపు కారణాల వల్ల తప్ప, ట్రయల్ కోర్టులు కేసులను వాయిదా వేయకూడదు.

(v) విచారణ ప్రారంభం మరియు ముగింపును నిర్ధారించడానికి స్టే ఉత్తర్వుల ఉపసంహరణతో సహా తగిన ఉత్తర్వులను జారీ అయ్యేలా చూడటానికి ప్రత్యేక ధర్మాసనం ముందు విచారణ స్టే ఉత్తర్వులు జారీ చేసిన కేసులను గౌరవ ప్రధాన న్యాయమూర్తులు జాబితా చేయవచ్చు.

(vi) ప్రధాన జిల్లా మరియు సెషన్స్ జడ్జి నిర్దేశిత కోర్టులకు తగిన మౌలిక సదుపాయాలను కల్పించాలి మరియు ప్రభావవంతంగా మరియు సమర్థవంతంగా పనిచేయడానికి అనువైన సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అవలంబించడానికి కూడా వీలు కల్పించాలి.

(vii) దాఖలు చేసిన సంవత్సరం, పెండింగ్లో ఉన్న కేసుల సంఖ్య మరియు విచారణల దశ గురించి జిల్లాల వారీగా సమాచారాన్ని అందించే స్వతంత్ర ట్యాబ్ ను హైకోర్టులు తమ వెబ్ సైట్ లో ఏర్పాటు చేయాలి.

ప్రస్తావించిన కేసులను పర్యవేక్షిస్తున్నప్పుడు, ప్రత్యేక ధర్మాసనం అటువంటి ఆదేశాలను జారీ చేయవచ్చు లేదా ప్రస్తావించిన కేసులను త్వరగా పరిష్కరించడానికి అవసరమైన అదనపు ఆదేశాలను ఇవ్వవచ్చని మేము స్పష్టం చేస్తున్నాము.

21. ఈ ఆదేశాలతో, పార్లమెంటు మరియు శాసనసభలకు ఎన్నికైన సభ్యులపై క్రిమినల్ కేసులను త్వరితగతిన పరిష్కరించడానికి సంబంధించిన మొదటి అభ్యర్థనకు సంబంధించి ఈ రిట్ పిటిషన్ను మేము పరిష్కరిస్తాము.

22. ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951లోని సెక్షన్ 8 యొక్క రాజ్యాంగ చెల్లుబాటుకు సంబంధించిన మరో అంశంపై ఈ రిట్ పిటిషన్ ఇప్పుడు విచారణకు జాబితా చేయబడుతుంది. గౌరవ అమికస్ క్యూరీ చేసిన కృషికి మా ప్రశంసలను కూడా మేము నమోదు చేస్తున్నాము.

.....ప్రధాన న్యాయమూర్తి
[డాక్టర్ ధనంజయ వై చంద్రచూడ్]

.....న్యాయమూర్తి
[పమిడిగంటం శ్రీ నరసింహ]

.....న్యాయమూర్తి
[మనోజ్ మిశ్రా]

న్యూఢిల్లీ;
నవంబర్ 09, 2023